

Metodický list pro ty, kteří se chtějí něco dozvědět

KAREL JAROMÍR ERBEN, ŠIMON SPIŠÁK

DLOUHÝ, ŠIROKÝ A BYSTROZRAKÝ

Scénář a režie: Šimon Spišák

Výprava: Karel Czech

Hudba: Jindřich Čížek

Dramaturgie: Daniela Jirmanová

Obsazení:

Martina J. Hartmannová

Martin Sádlo Bartůšek

Petr Borovský

Daniel Horečný

Tomáš Jereš

Obsah:

I. Dramaturgický úvod

II. Tvůrčí tým

III. Vzdělávací oblasti

IV. Aktivity před návštěvou divadla

V. Aktivity po návštěvě divadla

I. DRAMATURGICKÝ ÚVOD

Dlouhý, Široký a Bystrozraký

Karel Jaromír Erben (1811–1870), historik, spisovatel a básník, sběratel slovanských lidových písní a pohádek, publikoval edice sebraných lidových příběhů už v 50. a 60. letech 19. století. Konkrétně pohádka *Dlouhý, Široký a Bystrozraký* vyšla v literárním almanachu *Perly české* již v roce 1855. Knižně však byly „národní české pohádky“ vydány až více než 30 let po Erbenově smrti, a to pod známým titulem *České pohádky*. Spolu s pohádkami Boženy Němcové tvoří základní kánon pohádek, které se českým dětem čtou, vyprávějí i hrají dodnes.

Pohádka *Dlouhý, Široký a Bystrozraký* je literárními vědci a badateli řazena do kategorie **kouzelných pohádek**, v nichž se objevují nadpřirozené postavy. V našem případě je to černokněžník; specifickou kategorií jsou pak postavy **podivných tovaryšů**, tedy pomocníků hlavního hrdiny, oplývající nezvyklými vlastnostmi, kteří chodí světem a pomáhají tam, kde je jejich služeb třeba. V jedné pohádce bratří Grimmů je jich dokonce šest.

Bratři **Jacob a Wilhelm Grimmové** (němečtí zakladatelé moderní folkloristiky) byli ostatně pro K. J. Erbena velkou inspirací, osobně se s nimi znal, inspiroval se jejich postupy a sdílel s nimi jejich „mytologickou teorii“, neboli víru, že lidové pohádky a písně nejsou jen vymyšlené příběhy pro děti, ale fragmenty prastarých mýtů.

V pohádkových dějích a bytostech spatřoval Erben jinotaje popisující přírodní síly a proměny v průběhu roku.

Princ/Kralevic = probouzející se jarní slunce,

Princezna = bohyně léta vysvobozovaná ze zajetí zimy (černokněžníka),

Tři pomocníci = tři živly: vítr (Dlouhý dosahující k nebesům), voda (Široký pojímající moře) a země (Bystrozraký vidoucí pod povrch a drtící skály).

Inscenační pojetí

Režisér Šimon Spišák přistupuje vždy k inscenovaným předlohám s velkým autorským vkladem, klade důraz na témata rezonující v současném světě a aktuální motivy, blízké dětem, jimž je inscenace určena. Naše inscenační verze *Dlouhého, Širokého a Bystrozrakého* lehce nabourává vžitě pohádkové stereotypy, zapříčiněné společenským

nastavením v době, kdy byly napsány, tedy v 19. století. Muž byl výhradní hlavou rodiny a živitelem, zatímco žena zaujímala pasivní roli, jejím úkolem byla péče o domácnost; vzpomeňme na osud Erbenovy současnice Boženy Němcové, jíž pokusy o emancipaci přinesly těžké životní zkoušky.

Klasické pohádky se to jen hemží udatnými mužskými hrdiny a pasivními princeznami, čekajícími na záchranu (které vždy s vděkem padnou zachránci do náruče a hned se slaví svatba). Náš princ ale žádným velkým hrdinou není – na vysvobození princezny si najme pomocníky, kteří veškerou těžkou a nebezpečnou práci odvedou za něj...

Nemusíte se však bát: pohádkový příběh se téměř bezezbytku odehraje tak, jak ho všichni důvěrně známe. Jen naše princezna — i její loutkovodička — dostanou nakonec přece jen trochu větší prostor a hlas, než bývá v tradičním vyprávění zvykem.

Inscenační forma

Loutkové – marionetové divadlo kombinované s hereckými výstupy.

II. TVŮRCI

Šimon Spišák (1987)

(Scénář a režie)

Výrazný slovenský režisér mladší generace, absolvent Katedry loutkového a alternativního divadla na DAMU, kmenový režisér a spoluzakladatel nezávislého Nového divadla v Nitře. Jeho rukopis definuje hravost, nadsázka a silná obrazivost, kterou pravidelně uplatňuje na českých a slovenských loutkových, alternativních i čínoherních scénách (Divadlo D21, Čínoherní studio Ústí nad Labem, Divadlo Drak, Divadlo na cucky, Městské divadlo Zlín, Divadlo loutek Ostrava ad.). Pochází ze známé loutkářské a umělecké rodiny Spišákovců (je vnukem režiséra Karola Spišáka a synem režiséra Ondřeje Spišáka).

S Divadlem Alfa spolupracoval jako režisér inscenace *Ole! Andersen! Pohádky pana Zavřiočky* (premiéra v červnu 2025).

Od sezóny 2026/2027 je uměleckým šéfem Divadla Alfa.

Karel Czech (1987)

(Výprava)

Vystudoval studijní obor Scénografie alternativního a loutkového divadla na Katedře alternativního a loutkového divadla pražské DAMU. Většinu jeho práce tvoří divadelní scénografie na činoherních, alternativních i loutkových scénách. Pracuje převážně v Čechách a na Slovensku, spolupracoval například s Divadlem loutek Ostrava, Divadlem Drak v Hradci Králové, Studiem Ypsilon, Divadlem Lampion v Kladně, Národním divadlem Brno, Divadlem F. X. Šaldy v Liberci, Bábkovém divadle v Žilině, Bábkovém divadle v Bratislavě, Divadlem z Pasáže v Banské Bystrici ad. Věnuje se i kostýmní tvorbě, výrobě loutek, ilustraci, komiksu, plakátové tvorbě a jiným grafickým pracem a konzultacím v oblasti nových materiálů pro divadelní a filmovou tvorbu. S Divadlem Alfa poprvé spolupracoval na inscenaci *Alfa farma* (premiéra 2018), dále mj. na inscenaci *Putování dobrého Hanse Böhma Evropou*, za jejíž výtvarné zpracování získal ceny na festivalech Skupova Plzeň a PIF v chorvatském Zábřehu, v poslední době pak na inscenacích *Ole! Andersen! Pohádky pana Zavřiočky* či *Posvíťme si na světlo*.

Jindřich Čížek (1987)

(Hudba)

Hudební skladatel žijící v Praze. Skladbu vystudoval na Konzervatoři Jaroslava Ježka a je autorem hudby k více než 50 divadelním inscenacím v Čechách i v zahraničí, spoluzakládal oceňovanou progresivní divadelní skupinu Lachende Bestien. Za hudbu k inscenaci *Peer Gynt* (2023) a *Vojcek – jednorozměrný člověk* (2024) byl nomimován na Cenu divadelní kritiky. Kromě divadla komponuje i hudbu pro film, filmy Martina Máje a Alexandry Hetmerové s Čížkovou hudbou přivezly celou řadu ocenění z festivalů po celém světě. Mimo skládání hudby působí též jako herec, hraje v kapele Kašpárek v rohlíku a věnuje se zvukovému designu. V minulosti s Divadlem Alfa spolupracoval (ve stejném tvůrčím tandemu – Spišák/Czech/Čížek) jako autor hudby k inscenaci *Ole! Andersen! Pohádky pana Zavřiočky*.

Daniela Jirmanová (1979)

(Dramaturgie)

Vystudovala Divadelní vědu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Byla dramaturgem Divadla Petra Bezruče a Divadla loutek Ostrava. Jako hostující dramaturg pracovala v Západočeském divadle v Chebu, v Komorní scéně Aréna v Ostravě, Divadle Drak v Hradci Králové a v Národním divadle moravskoslezském. Externě spolupracovala také s literárně-dramatickou redakcí Českého rozhlasu Ostrava (výběr a příprava literárně-dramatických pořadů pro ČRo Vltava a ČRo Dvojka). Od roku 2020 do září 2026 působila v Národním divadle moravskoslezském jako vedoucí Ateliéru pro divadelní vzdělávání. Dramaturgem Divadla Alfa je od února 2026.

III. Vzdělávací oblasti

Já ve společnosti

- Zdůvodní svůj žebříček hodnot a způsoby jeho uplatňování v různých životních situacích
- Rozpozná předsudky a stereotypy v komunikaci a v jednání a zaujímá k nim kritický postoj

Osobnostní rozvoj

- Rozpozná své vybrané osobnostní vlastnosti, silné stránky a zkouší uplatňovat sebepoznání ve svém jednání
- Zapojuje se do interakce ve skupině, rozpozná svůj přínos a přínos druhých ve skupinové činnosti
- Rozpozná základní emoce a potřeby své i druhých lidí

Umění a kultura

- Zapojuje se do reflexe reprodukčních činností s porozuměním základním oborovým pojmům
- Vyjádří svůj zážitek z divadelního díla
- Orientuje se v prostředcích vyjádření divadelního díla

IV. Aktivity před návštěvou divadla

- Co děti vědí o Erbenovi?
- Znájí pohádku Dlouhý, Široký a Bystrozraký?
- Co očekávají od divadla?

BĚHEM PŘEDSTAVENÍ

- čeho si mají všímat,
- jaké jsou loutky,
- jak spolupracují herci a loutky.

„Jakého hrdinu bych potřeboval/a já?“

Cíl: aktivovat představivost a očekávání před návštěvou divadla.

Úkoly:

- Kdybych měl/a tři pomocníky, jaké schopnosti by měli?
- Nakresli svého ideálního pohádkového pomocníka.
- Kterou schopnost bys chtěl/a mít ty a proč?

„Superhrdinové, nebo úplně obyčejní lidé?“

- Děti porovnají klasického pohádkového hrdinu se současným superhrdinou.

Pohádkový hrdina

Současný superhrdina

Jakou má schopnost?

Co ho činí hrdinou?

Čeho se bojí?

Potřebuje pomoc ostatních?

Proč mu fandíme?

- **Diskuse:**
Je hrdina ten, kdo je nejsilnější? Nebo ten, kdo dokáže pomoci druhým?

V. Aktivita po návštěvě divadla

- Reflexe
- Práce s tématem odlišnosti
- Práce s postavami
 - Jací byli Dlouhý, Široký a Bystrozraký?
 - Jaký byl princ?
 - Proč ho princezna nechtěla?
 - Co by princ musel udělat jinak, aby ho princezna chtěla?

„Pohádkový detektiv“

Pracovní list přímo po představení.

Děti hledají:

- **3 věci, které mě překvapily**

DLOUHÝ, ŠIROKÝ A BYSTROZRAKÝ

DIVADLO
alfa
THEATRE

- **2 věci, které mě rozesmály**
- **1 věc, které jsem úplně nerozuměl/a**
- **1 postavu, které jsem fandil/a**
- **1 otázku, kterou bych položil/a hercům**

„Najdi svou super-schopnost“

Dítě na začátku vyplní:

- **Moje super-schopnost: ...**
V čem jsem dobrý/á: ...
S čím potřebuji pomoci: ...

Po představení:

- **Která postava mi byla nejbližší a proč?**
- **Co dokázali hrdinové společně, ale sami by to nezvládli?**
- **Co je podle mě skutečné hrdinství?**
- **Kdybych byl/a čtvrtým členem jejich družiny, moje schopnost by byla...**

I.Nabídka workshopu k inscenaci

Cílem workshopu je umožnit dětem vyjádřit svůj zážitek z divadelního představení.

Zároveň chceme dětem ukázat jejich silné stránky, stejně jako důležitost spolupráce. Zamyslíme se také nad vlastnostmi hrdiny i antihrdiny. Budeme hledat někoho kolem nás, kdo má nějakou „superschopnost“. Prostředkem k tomu všemu bude dramatické hra, skupinová práce, diskuse a závěrečná reflexe.

Posláním celého workshopu je uvědomit si fakt, že každý jsme v něčem dobrý a když spojíme síly, dostaneme se k stanovenému cíli.